

Vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik onder bedrijfsartsen

Waar gaat dit onderzoek over?

Het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek (SVA) zet zich in voor een samenleving waar problematisch alcoholgebruik zo veel mogelijk wordt voorkomen – en als er toch sprake van is, streeft het SVA er naar dat problemen tijdig worden (h)erkend en behandeld. Eén van de ambities van het SVA is om het belang van vroegsignalering van alcoholproblematiek op de agenda van zorgverleners te zetten.

In opdracht van het SVA voerde Tranzo (Tilburg University) een onderzoek onder bedrijfsartsen uit naar de vroegsignalering van alcoholproblematiek. Het doel van dit onderzoek was om de huidige kennis, houding en intentie tot gedrag in vroegsignalering alcoholproblematiek van bedrijfsartsen in kaart te brengen, en wat de relatie is hiervan met hun huidige gedrag in vroegsignalering. Onder de leden van het NVAB is een vragenlijst uitgezet in september en oktober 2024. Deze vragenlijst is gedeeld via de e-mail aan de leden en op de sociale media kanalen (website, LinkedIn). Deze vragenlijst is ingevuld door 295 bedrijfsartsen. Alleen de bedrijfsartsen die nog werkzaam zijn, zijn meegenomen in deze samenvatting; dit resulteerde in 287 bedrijfsartsen.

Kenmerken van de bedrijfsartsen

Het merendeel van deze bedrijfsartsen werkt als ZZP'er (44.9%) of bij een (externe) arbodienst (38.7%). De gemiddelde werkervaring als bedrijfsarts was 22 jaar en bijna de helft was vrouw (48.1). Op basis van de AUDIT-C (cutoff-scores voor man ≥ 4 , vrouw/anders ≥ 3), scoort 38.3% van de bedrijfsartsen positief, wat betekent dat 38.3% van de bedrijfsartsen geïdentificeerd kan worden als een overmatige drinker. De bedrijfsartsen hebben gemiddeld bij 12.7% van de werknemers die zij zien, vermoedens van alcohol gerelateerde problemen.

Kennis over (signalering van) alcoholproblematiek

De bedrijfsartsen vinden dat ze voldoende kennis hebben over problematisch alcoholgebruik, de schadelijkheid ervan en hoe ze hiermee om kunnen gaan (zie Tabel 1). Er zijn hierin nauwelijks verschillen tussen de bedrijfsartsen; op de totale score van kennis lijken ZZP'ers hun kennis significant beter te vinden dan bedrijfsartsen bij een (externe) arbodienst.

Hierteenover is te zien dat de bedrijfsartsen minder hoog scoren op de kennis over interventies waar ze werknemers naartoe kunnen verwijzen en deze af kunnen stemmen op de alcoholproblematiek van de werknemer. Ze staan hier, gemiddeld genomen, neutraal tegenover. De kennis over de verschillende interventies en het afstemmen hiervan op het soort alcoholproblematiek van de werknemer zou verhoogd kunnen worden.

Tabel 1. Gemiddelde scores op kennis (n=275)

	ZZP'er ¹	Bij een interne arbodienst ²	Bij een (externe) arbodienst ³	Totaal
Ik vind dat ik voldoende kennis heb over:				
<i>Problematisch alcoholgebruik</i>	2.85	2.86	2.69	2.78
<i>Hoe schadelijk alcohol is voor iemands gezondheid</i>	3.28	3.46 ³	3.08	3.22
<i>Hoe ik het gesprek met een werknemer moet aangaan over zijn/haar problematisch alcoholgebruik</i>	2.80	2.66	2.64	2.72
<i>De verschillende doorverwijsmogelijkheden</i>	2.60	2.40	2.33	2.49
Totale score op kennis	2.88³	2.84	2.69	2.80
Ik vind dat ik een volledig beeld heb van de interventies waar ik werknemers naar kan verwijzen	2.24	2.26	1.99	2.14
Ik ben in staat om advies over interventies af te stemmen op het soort alcoholproblematiek dat bij een werknemer speelt	2.12	2.14	2.06	2.10
Totale score op kennis over interventies	2.18	2.20	2.03	2.12
*Scores liggen tussen de 0 (helemaal mee oneens) en 4 (helemaal mee eens)				
**Superscript cijfers geven significant verschil aan t.o.v. desbetreffende bedrijfsarts				

Houding ten opzichte van vroegsignalering

De bedrijfsartsen laten positieve houdingen zien ten opzichte van vroegsignalering van alcoholproblematiek van werknemers en hun eigen rol hierin (Zie Tabel 2). Zij vinden het belangrijk dat er aandacht is voor het alcoholgebruik van werknemers en hier ook naar te vragen. Bedrijfsartsen werkzaam als zelfstandige of bij een interne arbodienst beschouwen het significant vaker als hun taak om alcoholproblematiek in een vroeg stadium te signaleren ten opzichte van bedrijfsartsen bij een (externe) arbodienst.

Tabel 2. Gemiddelde scores op houding (n=269)

	ZZP'er ¹	Bij een interne arbodienst ²	Bij een (externe) arbodienst ³	Totaal
Ik vind het belangrijk dat er aandacht is voor alcoholgebruik van werknemers	3.42	3.50	3.43	3.44
Ik vind het belangrijk om aandacht te hebben voor alcoholgebruik van de werknemer	3.20	3.29	2.99	3.13
Het is in het belang van de patiënt dat ik doorvraag naar alcoholgebruik	3.23	3.38	3.15	3.22
Het is mijn taak als bedrijfsarts om alcoholproblematiek in een vroeg stadium te signaleren	3.00 ³	3.15 ³	2.71	2.90
Het is in het belang van de werknemer dat ik hem/haar in contact breng met vervolgaanbod rondom alcoholproblematiek	3.21	3.38	3.07	3.18
Totale score op houding	3.21	3.34³	3.07	3.17

*Scores liggen tussen de 0 (helemaal mee oneens) en 4 (helemaal mee eens)

Huidige intentie en gedrag

Over het algemeen lijken bedrijfsartsen weinig intentie te hebben om hun kennis en gedrag te veranderen. Echter blijkt dat bedrijfsartsen die minder gedrag vertonen, een significant hogere intentie hebben te veranderen in de mate waarin zij alcoholgebruik bespreekbaar maken en werknemers verwijzen naar vervolgaanbod dan de artsen die al actiever zijn in de vroegsignalering.

Tabel 3. Gemiddelde scores op intentie (n=264)

	ZZP'er	Bij een interne arbodienst	Bij een (externe) arbodienst	Totaal
In vergelijking met mijn huidige praktijksituatie, ben ik van plan om de komende tijd de mate te veranderen waarin ik:				
<i>Kennis heb over de schadelijkheid van alcohol voor iemands gezondheid.</i>	1.71	1.73	1.79	1.74
<i>Het alcoholgebruik van werknemers bespreekbaar maak</i>	2.08	2.29	2.23	2.17
<i>Werknemers met alcoholproblemen doorverwijs naar passend vervolgaanbod</i>	2.22	2.38	2.39	2.31
Totale score op intentie	2.00	2.14	2.14	2.07

*Scores liggen tussen de 0 (helemaal mee oneens) en 4 (helemaal mee eens)

In Tabel 4 zijn de vragen te zien die gesteld zijn over het daadwerkelijke gedrag van de bedrijfsartsen in vroegsignalering van alcoholproblematiek. De bedrijfsartsen is gevraagd hoe vaak zij vragen of en hoeveel de werknemers drinken, hoe vaak zij screeningsinstrumenten gebruiken, het gesprek aangaan, motiverende gespreksvoering toepassen en doorverwijzen naar vervolgaanbod. Aanvullend op het doorverwijzen van werknemers, is gevraagd waarnaar de bedrijfsartsen de werknemers sturen.

Bedrijfsartsen vragen, gemiddeld gezien, soms tot vaak naar het alcoholgebruik van werknemers, hierbij wordt vrijwel nooit een standaard screeningsinstrument bij gebruikt: 88% gebruikt nooit tot zelden een screeningsinstrument. Wanneer artsen meer kennis hebben over de verschillende doorverwijsmogelijkheden, of als artsen beter weten hoe ze het gesprek over alcohol moeten aangaan, worden deze vragen naar alcoholgebruik vaker gesteld.

De artsen die vaker naar alcoholgebruik vragen, gaan daarna ook significant vaker het gesprek aan met de werknemer over de risico's van alcohol. Bedrijfsartsen gaan relatief vaak dit gesprek aan met werknemers wanneer ze problematisch alcoholgebruik vermoeden. Ze passen in iets mindere mate motiverende gespreksvoering toe en verwijzen werknemers iets minder vaak door. Het blijkt dat bedrijfsartsen de werknemers vooral doorsturen naar de reguliere zorg of naar informatie, en in mindere mate naar een commerciële aanbieder van zorg.

Als er gekeken wordt naar het totale gedrag van de bedrijfsartsen, zijn er geen significante verschillen gevonden tussen de bedrijfsartsen in de verschillende werksituaties. Overall blijken bedrijfsartsen met meer kennis en een positievere houding t.o.v. vroegsignalering actiever te zijn in vroegsignalering van alcoholproblematiek bij de werknemers. Ook blijkt dat hoe langer iemand werkzaam is als bedrijfsarts, hoe actiever iemand in vroegsignalering is. Daarnaast geldt dat hoe hoger het percentage van werknemers waarbij bedrijfsartsen problematisch alcoholgebruik vermoeden, hoe actiever zij zijn in de vroegsignalering hiervan.

Het eigen alcoholconsumptie van de bedrijfsartsen lijkt geen invloed te hebben op hun gedrag binnen de vroegsignalering. Ook zijn er geen verschillen gevonden tussen mannelijke en vrouwelijke bedrijfsartsen.

Samenwerkingsverband
Vroegsignalering
Alcoholproblematiek

Tabel 4. Gemiddelde scores op gedrag (n=257)

	ZZP'er ¹	Bij een interne arbodienst ²	Bij een (externe) arbodienst ³	Totaal
Wanneer je een nieuwe werknemer ontmoet, <i>Hoe vaak vraag u dan OF hij/zij alcohol drinkt?</i>	2.58	2.67	2.82	2.69
<i>Hoe vaak vraagt u dan HOEVEEL alcohol hij/zij drinkt?</i>	2.46	2.67	2.67	2.57
<i>Hoe vaak gebruikt u een kort screeningsinstrument?</i>	0.22	0.52 ¹	0.28	0.28
In hoeverre gaat u het gesprek aan met een werknemer aan over de risico's van alcohol bij verdenkingen van problematisch alcoholgebruik?	2.86	2.70	2.78	2.81
In hoeverre past u motiverende gespreksvoering toe bij werknemers met problematisch alcoholgebruik?	2.59	2.33	2.50	2.52
In hoeverre verwijst u een werknemer met problematisch alcoholgebruik door naar daarbij passend vervolgaanbod?	2.48	2.64	2.41	2.48
Totale score op gedrag	2.20	2.25	2.24	2.22
Uitsplitsing doorverwijzingen				
In hoeverre verwijst u een werknemer met problematisch alcoholgebruik naar een interventie gericht op alcoholproblematiek naar:				
<i>Informatie</i>	2.22	2.58	2.28	2.28
<i>Reguliere zorg</i>	2.64	2.52	2.59	2.60
<i>Commerciële aanbieder</i>	1.51	1.33	1.38	1.44
*Scores liggen tussen de 0 (nooit) en 4 (altijd)				

Dit onderzoek is uitgevoerd door Tranzo binnen het Samenwerkingsverband Vroegsignalering Alcoholproblematiek, gefinancierd door het ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Meer informatie over alcoholproblematiek, het signaleren ervan en handige tools hierbij vindt u op de website <https://www.herkenalcoholproblematiek.nl/>

Bij eventuele vragen over dit onderzoek en de resultaten, kunt u contact opnemen met Annelien Esselink (a.esselink@tilburguniversity.nl).

